

karanlık kitaplık

Charlotte Perkins Gilman

Sarı Duvar Kâğıdı

Çeviren
Sevda Deniz Karali

İÇİNDEKİLER

SARI DUVAR KÂÇIDI'NI NEDEN YAZDIM?

7

SARI DUVAR KÂÇIDI

9

BEN CADYKEN

31

BÜYÜK MORSALKIM

45

SALLANAN SANDALYE

55

Sarı Duvar Kâğıdı

John'la ben gibi sıradan insanların yazlık olarak eski aile konağı kiralandığı çok nadir görülür.

Sömürgecilere ait bir malikane denebilirdi buraya ya da miras yoluyla aktarılmış bir mülk. Bana kalsa perili bir köşk der, romantik üslubun doruk noktalarına ulaşırdım ama bu da hayattan çok şey beklemek olurdu tabii!

Yine de bu evde tuhaf bir şeylerin olduğunu belirtmekten çekinmiyorum.

Yoksa neden bu kadar ucuza kiralasınlar? Ayrıca neden bu kadar uzun süre kiracısız kalmış olsun?

John bana gülüyor tabii ama evlilik bu, olur böyle şeyler.

John son derece pratik biridir. İnançla işi olmaz, batıl inançtan ölesiye korkar, hissedilemeyen, görülemeyen ya da hesaplanamayan şeylerden konu açıldığında açık açık alay eder.

Bir doktordur John ve *belki de* –(tabii ki bunu kimselere söyleyemem normalde ama sonuçta cansız bir kâğıt bu ve kafamı da çok güzel boşaltmama yarıyor doğrusu)– *belki de* daha hızlı iyileşmememin sebeplerinden biri de budur.

Neden biliyor musunuz? Çünkü hasta olduğuma inanmıyor!

Böyle bir durumda insan ne yapabilir ki?

Yüksek mevkide bir doktor, hem de o kişinin kocası, arkadaşlarına ve akrabalarına karısının hiçbir ciddi sorunu olmadığını, yalnızca geçici sinirsel depresyon –hafif isterik bir eğilim– yaşadığını söylüyorsa insan ne yapabilir ki?

Erkek kardeşim de doktor, o da yüksek mevkide ve o da aynı şeyi söylüyor.

O yüzden fosfat alıyorum ya da fosfit, hangisiyse işte, kuvvet ilacı içiyorum, seyahatlere çıkıyorum, hava alıyorum. İyileşene kadar “çalışmam” tamamen yasak.

Aslına bakarsanız, ben onların fikirlerine katılmıyorum.

Aslına bakarsanız, hayatıma heyecan ve değişim katabilecek bir işin bana faydası dokunacağına inanıyorum.

Ama ne yaparsınız?

Bir süre onlara rağmen yazmıştım aslında; ama *gerçekten* yordu beni – yazdığımı gizleme çabasıydı yoran tabii, aksi hâlde ağır bir muhalefete karşılaşmıştım çünkü.

Bazen düşünüyorum, diyorum ki bu durumdayken daha az muhalefete maruz kalmış olsaydım, daha çok çevrem ve uyarıcım olsaydı – ama John yapabileceğim en kötü şeyin durumumu düşünmek olduğunu söylüyor, ki bunun beni gerçekten kötü hissettirdiğini de itiraf etmeliyim.

O yüzden bu konuyu bir kenara bırakıp evden bahsedeceğim.

Dünyanın en güzel yeri denebilir buraya! Son derece sakin, yolun gerisinde, en yakın köyden beş kilometre kadar uzakta. Kitaplarda anlatılan İngiliz evlerini anımsatıyor bana çünkü burada da çitler, duvarlar, kilitlenebilen koca koca kapılar ve bahçıvanlar ya da diğer çalışanlar için küçük küçük bir sürü ayrı ev var.

Hele bahçe *şahane!* Hayatımda böyle bahçe görmedim ben; geniş, gölgeli, keskin kenarlı yollar, kenarlarında üzümle kaplı, altı banklı uzun çardaklar.

Birkaç sera da vardı aslında ama hepsi yıkık döküktü şimdi.

Yasal bir sorun yaşanmış sanırım, mirasçılarla ya da eş mirasçılarla alakalı bir durum olsa gerek; her neyse, ev yıllardır boş duruyordu işte.

Korkarım bu durum da ruhaniliğimi harekete geçirmiş olabilir; ama umurumda değil, bu evde tuhaf bir şeyler var, hissedebiliyorum.

Bunu ayın gökyüzünde ışıdığı bir akşam vakti John’a da söyle-

dim aslında ama hissettiğim şeyin *cereyandan* olduğunu söyleyip pencereyi kapattı.

Bazen John'a çok kızıyorum. Eskiden hiç bu kadar duygusal olmadığıma eminim. Sanırım bu sinirsel durumumdan oluyor hepsi.

Ama John eğer böyle hissediyorsam kendimi kontrol etmeye çalışmaktan vazgeçmem gerektiğini söylüyor; bu yüzden kendimi kontrol edeceğim diye debelenip duruyorum, —en azından onun yanındayken yani—, bu da beni çok yoruyor.

Odamızı hiç sevmiyorum. Alt kattakilerden birini istemiştim ben aslında; verandaya açılan, eski tarz perdeleri, penceresinde güller olan odalardan birini ama John kabul etmedi.

Sadece bir tane penceresi varmış, ayrıca iki yatağın sığabileceği kadar geniş değilmiş. Başka yere geçecek olsa bile yakınlarda başka oda yokmuş.

Çok düşünceli ve sevgi dolu biridir, özel olarak yönlendirilmeksizin hareket dahi etmeme de pek müsaade etmez.

Her günün her saati için belirli bir programım mevcut; John bütün işleri kendi hallediyor, bu yüzden vaktimi yeteri kadar değerlendiremezsem kendimi nankör hissediyorum.

Buraya benim için, harika bir şekilde dinlenip bol bol oksijen alabileyim diye geldiğimizi söylemişti. “Egzersiz, gücüne bağlıdır, hayatım,” demişti, “yemek ise iştahına; ama oksijeni her an alabilirsin.” Bu yüzden evin en üst katındaki çocuk odasına yerleştik.

Kocaman, havadar bir oda burası, neredeyse tüm katı kaplıyor, her yöne bakan pencereleri var, oksijenle ve gün ışığıyla dolu. Öncelikle çocuk odası olarak, ardından da oyun odası ve spor odası olarak kullanılmış sanıyorum çünkü pencerelerde çocuklar için yapılan parmaklıklardan takılı ve duvarlarda halkalar ve benzeri şeyler var.

Boya ve duvar kâğıdı, burasını sanki bir erkek okuluymuş gibi gösteriyor. Yatağımın başında, iki kolumun uzunluğunda bir bölümü yırtılmış —duvar kâğıdının yani—, ayrıca odanın öteki ucunda yere yakın bir bölümünde de kocaman bir yırtık var. Hayatımda böyle bir duvar kâğıdı görmedim.

Bütün sanatsal günahları işleyen o karman çorman, gösterişli duvar kâğıtlarından.

Takip etmeye çalışan insanın gözünü yanıltacak kadar sıkıcı, sinir bozucu derecede göz alıcı, incelenmeyi gerektiren bir şey. Bu sıkıcı ve kararsız kıvrımları takip ettiğinizde ise bir noktada ansızın intihar ediyorlar – aşırıya kaçan şekillerde eğilip bükülüyor, daha önce görülmemiş çelişkilerle kendilerini mahvediyorlar.

Renk çok itici, hatta mide bulandırıcı; cansız, pis bir sarı renkte ve ne tuhaftır ki ağır ağır dönen güneş ışığından da solmuş durumda.

Bazı yerleri sıkıcı fakat cırtlak bir turuncu renkte, bazı yerlerde hastalıklı bir kükürt sarısına çalıyor.

Çocukların bu duvar kâğıdından nefret etmesine şaşmamalı! Bu odada çok uzun kalırsam benim de nefret edeceğim kesin.

John geliyor, bunları ortadan kaldırırsam iyi olur; tek kelime bile yazmamdan nefret ediyor.

İki haftadır buradayız ve o ilk gün haricinde daha önce hiç yazı yazmak gelmemişti içimden.

Şu an bu iğrenç çocuk odasında, pencerenin kenarında oturuyorum ve dilediğim kadar yazmamı engelleyecek hiçbir şey yok, güçsüzlüğüm hariç tabii.

John tüm gün yok, hatta ciddi bir vakayla karşılaştığında bazı geceler bile evde olmuyor.

Neyse ki benim vakam ciddi değil!

Fakat bu sinirsel sorunlarımın beni korkunç derecede depresiflettiğini itiraf etmeliyim.

John gerçekte ne kadar acı çektiğimi bilmiyor. Acı çekmem için bir *sebep* olmadığını biliyor, bu da onu tatmin ediyor.

Tabii sadece sinirimden söylüyorum bunu. Hiçbir görevimi yerine getirememek içime öyle dert oluyor ki!

John'a yardımcı olmak istemişim, gerçekten dinlenmek, rahatlamak istemişim ama daha şimdiden iyice yük olmaya başladım ona!

Üzerimi giymek, oyalanmak, bir şeyleri düzenlemek gibi, yapabildiğim bu yegâne şeyleri yapmanın bile ne büyük çaba gerektirdiğine inanamazsınız.

Ne şans ki Mary, bebeğe çok iyi bakıyor. Ah, öyle sevimli bir bebek ki!

Yine de yanında *olamıyorum*, çok geriliyorum.

Sanırım John hayatında hiç gerilmemiştir. Bu duvar kâğıdı konusunda öyle gülüyor ki banal!

Başta duvar kâğıdını değiştirmeyi düşünmüştü aslında ama sonra bu durumun beni alt etmesine izin verdiğimi, bir sinir hastasının böyle kaprislere izin vermesinin yapılacak en kötü şeylerden olduğunu söyledi.

Dediğine göre duvar kâğıdını değiştirttikten sonra bu sefer bu gülle gibi yatak başlığını değiştirmek istermişim, sonra demir parmaklıklı pencereleri, ondan sonra merdivenlerin başındaki kapıyı, vesaire vesaire.

“Bu ev sana iyi geliyor, biliyorsun,” dedi bir keresinde, “ve doğrusunu istersen, hayatım, üç aylık kiraladığımız bir evi yenilemeyi de pek istemiyorum.”

“O zaman alt kata inelim,” dedim, “aşağıda çok güzel odalar var.”

Beni kollarına alıp onun küçük aptalı olduğumu söyledi ve ben istedikten sonra mahzene bile taşınabileceğini, hatta orayı olduğu gibi beyaza bile boyattırabileceğini söyledi.

Ama yatak konusunda haklıydı da bir yandan, pencereler ve diğer şeyler konusunda da.

Sonuçta her insanın isteyeceği havadar ve rahat bir oda burası, ayrıca tabii ki sırf bir kapris yüzünden onu rahatından edecek de değilim.

Bu koca odayı bayağı bir sevmeye başladım aslına bakarsanız, o korkunç duvar kâğıdı hariç tabii.

Pencerelerden birinden bahçeyi, o esrarengiz, derin gölgeleri olan çardakları, isyan eder gibi yayılmış eski tarz çiçekleri, çalılıkları ve budanmış ağaçları görebiliyorum.

Başka bir pencereden ise hoş bir körfez manzarası ve mülke ait

küçük, özel bir iskele gözüküyor. Evden oraya uzanan çok güzel, gölgelik bir patika var. Bu patikalarda ve çardaklarda insanların yürüdüğünü tasavvur ediyorum hep fakat John bu hayallere kesinlikle kapılmamam gerektiğine dair beni uyarıyor. Hayal gücüm ve hikâye uydurma yeteneğim sinirsel zayıflığımla bir araya gelince her türlü uç hayallere kapılmamın mümkün olduğunu fakat benim irademi ve sağduyumu kullanarak bu eğilimime hâkim olmam gerektiğini söylüyor. Ben de çabalıyorum işte.

Bazen düşünüyorum da, biraz olsun yazabilecek kadar iyi olsaydım en azından düşüncelerimin baskısından kurtulup rahatlayabilirdim.

Ne var ki ne zaman denesem çok yoruluyorum.

İşim hakkında ne bir öneriye ne de yoldaşa sahip olmak şevkimi kırıyor. John diyor ki ben çok iyileşince Kuzen Henry'yle Julia'yı uzun süreli bir ziyarete çağırırız; ama şimdi o teşvik edici insanları yanıma yaklaştıracığına yastığımın altına havai fişek koysa daha az zararlı olurmuş.

Keşke daha hızlı iyileşebilsem.

Ama bunu düşünmemeliyim. Bu duvar kâğıdı sanki üzerimde ne kötü bir etkisi olduğunu *biliyormuş* gibi bakıyor bana!

Desenin kırık bir boyun gibi sarktığı ve iki patlak gözün baş aşağı bir şekilde dik dik size baktığı, tekrar tekrar ortaya çıkan bir nokta var.

Desenin bu küstahlığına ve sonsuzluğuna resmen öfkeleniyorum. Yukarı, aşağı, yanlara doğru kıvrılıp duruyorlar; o tuhaf, bir an olsun kırılmadan bakan gözler her yerdeler. İkisinin uzantılarının aynı olmadığı bir nokta var, o yüzden gözlerden biri diğerinden daha yukarıda, öteki daha aşağıda duruyor.

Cansız bir şeyde hiç bu kadar çok ifade görmemiştim daha önce, ki cansız şeylerin aslında ne çok şey ifade edebildiğini hepimiz biliriz. Çocukken yatağımda uzanır, boş duvarlardan ve sıradan mobilyalardan çoğu çocuğun oyuncakçı dükkânlarında bulabildiğinden çok daha fazla eğlence ve korku üretirdim kendime.

Eski çalışma masamızın tutamaçlarının ne sevecen bir göz kırptı-

şı olduğunu hatırlıyorum mesela, bir de hep çok kuvvetli bir arkadaşım gibi duran bir sandalye vardı.

Diğer nesnelere çok korkunç gelirse o sandalyenin üzerine atlayıp versem güvende olurum diye düşünürdüm hep.

Bu odadaki mobilyalar maalesef çok uyumsuz çünkü hepsini alt katlardan taşımak zorunda kaldık. Sanırım burası oyun odası olarak kullanılırken yatak odası mobilyalarının hepsini çıkarmak zorunda kalmışlar, ki şaşırmadım da! Bu çocukların buraya verdiği zararı hiçbir yerde görmedim ben.

Daha önce dediğim gibi duvar kâğıdı yer yer yırtılmış ve duvarla iki kardeş gibi sınıksız yapışık hâlde olduklarını düşünürsek bu çocukların içinde, azmin dışında nefret de varmış sanırım.

Zemin çizilmiş, oyulmuş ve sökülmiş durumda; alçı da yer yer kazılmış; ayrıca odada bulduğumuz tek mobilya olan bu büyük, ağır karyola sanki savaştan çıkmış gibi duruyor.

Ama bunların hiçbirini önemsemiyorum – duvar kâğıdı hariç.

John'un kız kardeşi geliyor. Çok sevecen bir kızdır, benimle de öyle ilgilidir ki! Beni yazı yazarken görmemeli.

Evi idare etme işini mükemmel, çok hevesli bir şekilde yapıyor. Eminim beni hasta edenin yazmak olduğunu düşünüyordur!

O evde yokken yazabiliyorum ama, bu pencereler sayesinde de onun ne kadar uzakta olduğunu görebiliyorum neyse ki.

Pencerelerden bir tanesi çok hoş, gölgelik, dönemeçli bir yola bakıyor, öteki ise araziye. Karaağaçlarla, kadife çayırıyla dolu çok güzel bir arazi bu.

Bu duvar kâğıdının farklı tonda bir alt deseni var, son derece de sinir bozucu bir desen çünkü yalnızca belirli bir ışıktaki fark ediliyor ama o zaman bile çok net görülüyor.

Fakat solmamış noktalarda, bir de güneş tam yerindeyse tuhaf, kışkırtıcı, şekilsiz bir şeklin o aptal, bariz ön tasarımın ardında somurttuğunu görebiliyorum.

John'un kız kardeşi merdivenlerde!
